

---

# Werkingsverslag 2017



**Vlaanderen**  
verbeelding werkt



---

# 1. Woord vooraf

Begin 2017 is de adviescommissie Vlaamse Gebarentaal gestart in een nieuwe samenstelling. De nieuwe leden, ook ikzelf, moesten zich de werking en inhoud van de commissie eigen maken. Ook binnen de administratie waren er (tijdelijke) verschuivingen waardoor er diverse uitdagingen waren om in de nieuwe samenstelling van start te gaan.

Er werd hard gewerkt binnen de commissie. Het werkingsverslag laat maar een deel van de totale werking zien. In 2017 publiceerden we onder meer een belangrijk advies over de structurele verankering van gezinsondersteuning voor ouders van dove kinderen. In punt 3.1 leest u hierover meer.

Vanuit Het Vlaamse Parlement en de Vlaamse Regering hebben we geen vragen of voorstellen over Vlaamse Gebarentaal ontvangen.

Binnen de adviescommissie leeft de perceptie dat beleidsmakers zich nog te weinig bewust zijn van de opdracht van de adviescommissie Vlaamse Gebarentaal en het belang van Vlaamse Gebarentaal in het dagelijks leven. Het decreet Vlaamse Gebarentaal is ook te weinig gekend ondanks het feit dat dit een ruimer engagement inhoudt dan cultuur. Denk bijvoorbeeld ook aan onderwijs, en welzijn.

Ik nodig u van harte uit om dit jaarverslag door te nemen, en hoop dat de informatie u kan dienen in uw initiatieven van 2018 en daarna.

Geert Dirickx  
Voorzitter adviescommissie Vlaamse Gebarentaal  
Mei 2018

---

# Inhoudstafel

|    |  |    |
|----|--|----|
| 1. | Woord vooraf .....   | 2  |
| 2. | Opdracht.....  | 4  |
| 3. | Werking.....   | 5  |
|    | 3.1 ADVIES STRUCTURELE VERANKERING VAN GEZINSONDERSTEUNING VOOR OUDERS VAN DOVE KINDEREN ..... | 5  |
|    | 3.2 ADVIES DOCENTEN VGT.....   | 6  |
|    | 3.3 BEROEPSKWALIFICATIE TOLKEN VGT .....   | 6  |
|    | 3.4 IN GESPREK MET KIND EN GEZIN .....   | 7  |
|    | 3.5 ONDERWIJS .....  | 7  |
|    | 3.6 CONTENT4ALL .....  | 9  |
| 4. | Projecten VGT .....  | 10 |
| 5. | Enkele cijfers.....  | 11 |
| 6. | Samenstelling .....  | 12 |
| 7. | Lijst van bijlagen .....   | 14 |

---

## 2. Opdracht

De samenstelling en de werking van de adviescommissie Vlaamse Gebarentaal worden geregeld op basis van het decreet houdende de erkenning van de Vlaamse Gebarentaal van 5 mei 2006 en het bijbehorende besluit van 7 september 2007.

De commissie heeft als opdracht: *“adviezen uit te brengen en voorstellen te formuleren in verband met alle aangelegenheden die betrekking hebben op of weerslag kunnen hebben op het gebruik van de Vlaamse Gebarentaal en op de ontwikkeling en zichtbaarheid van Dovencultuur. De commissie formuleert deze adviezen en voorstellen op eigen initiatief, op aanvraag van het Vlaams Parlement of van de Vlaamse Regering.”*<sup>1</sup>

Aangezien Vlaamse Gebarentaal gebruikt wordt in alle mogelijke omgevingen waar men taal gebruikt, is het werkingsdomein van de commissie erg uitgebreid. Hoewel de minister bevoegd voor cultuur belast is met de uitvoering van het decreet, zijn er heel wat andere beleidsdomeinen waarbinnen VGT aan bod komt. Het beleid binnen bijvoorbeeld de domeinen onderwijs, werk, media, welzijn en gelijke kansen kan van belang zijn voor het gebruik van VGT.

De adviescommissie Vlaamse Gebarentaal vervult haar decretale opdracht op verschillende manieren: via het formuleren en uitbrengen van officiële adviezen, het beantwoorden van vragen, het toelichten van haar visie aan politici of journalisten en deelname aan overlegmomenten zoals bijvoorbeeld de stuurgroepvergaderingen in het kader van onderzoek.

---

<sup>1</sup> Decreet Vlaamse Gebarentaal, artikel 3, §1.

---

## 3. Werking

Hieronder volgt een overzicht van de belangrijkste thema's en initiatieven die in 2017 door de adviescommissie VGT werden behandeld en ondernomen.

### 3.1 ADVIES STRUCTURELE VERANKERING VAN GEZINSONDERSTEUNING VOOR OUDERS VAN DOVE KINDEREN

In 2017 formuleerde de adviescommissie VGT een advies over gezinsondersteuning voor ouders van dove kinderen. Dit advies komt er naar aanleiding van het aflopen van het Welkomproject en **de blijvende nood aan gepaste gezinsondersteuning voor ouders van dove kinderen**.

Het Welkomproject werd gedurende drie jaar als participatieproject kansengroepen in het kader van het Participatiedecreet (Departement Cultuur, Jeugd en Media) gesubsidieerd. Het behelst een samenwerkingsverband tussen 't Signaal vzw, Doof Vlaanderen<sup>2</sup>, de Universiteit Gent en de Vrije Universiteit Brussel.

Dove kinderen, die in meer dan 95% van de gevallen opgroeien in een horend gezin zonder enige voorkennis van Vlaamse Gebarentaal (VGT) en in meer dan 80% van de gevallen een cochleair implant hebben, krijgen weinig tot **geen kansen om vanaf hun geboorte op te groeien in een rijke VGT-omgeving**. Dit kan belangrijke gevolgen hebben op alle ontwikkelingsdomeinen en op de mogelijkheden die dove kinderen en jongeren krijgen om te participeren in de maatschappij. Het Welkomproject vertrok vanuit drie concrete vaststellingen:



1. Jonge ouders van dove kinderen hebben recht op juiste en voldoende informatie en advies over meertaligheid en de cognitieve, sociale en emotionele voordelen van vroegtijdig verwerven van VGT. De focus van het reguliere opvangnetwerk ligt echter op een eenzijdig medisch discours.
2. Er is een schrijnend tekort aan cursussen VGT specifiek gericht op jonge ouders van dove baby's, laat staan dat ze frequent, laagdrempelig en betaalbaar worden ingericht.
3. De thuisbegeleidingsdiensten, verbonden aan de scholen voor Buitengewoon Onderwijs type 7, voldoen niet aan de noden van ouders.

Het Welkomproject heeft zich de laatste 3 jaar gericht op het opvullen van een deel van de hiaten voor gezinnen met jonge kinderen (0-4 jaar). Er werden:

- lesgevers opgeleid voor de **cursus 'Leren Visueel Communiceren in VGT met dove baby's en peuters'**, waarin ouders geïnformeerd worden over het belang van VGT en meertalige opvoeding met maximale erkenning van de eigenheid van het kind;
- **cursussen 'Leren Visueel Communiceren'** ingericht in verschillende provincies
- twee **ontmoetingsdagen** georganiseerd waar ouders van dove kinderen elkaar konden ontmoeten, ervaringen uitwisselen en vragen stellen;

---

<sup>2</sup> In 2017 voerde Fevlado vzw een naamsverandering door. Fevlado werd Doof Vlaanderen, Jong Fevlado werd Doof & Jong Vlaanderen en Fevlado Diversus werd Doof Vlaanderen Vorming. In het werkingsverslag wordt overal de actuele naam gebruikt.

- een **bibi-coach**<sup>3</sup> ingezet. Dit is een dove expert die ouders in reële gezinssituaties begeleidt om er VGT een plaats te geven;
- een **gids** ontwikkeld voor thuisbegeleidingsdiensten om het samenwerken met zo'n bibi-coach te stimuleren;
- gesprekken aangeknoopt met verschillende **mogelijke partners** in gezinsondersteuning, zoals thuisbegeleidingsdiensten en Kind en Gezin (Huizen van het Kind). Via deze gesprekken werd getracht om openheid te creëren voor de meertalige visie op opvoeding. Kind en Gezin werkt momenteel ook aan een visietekst waarin VGT gepromoot wordt binnen een meertalig opvoedingskader (zie ook 3.6).

Het Welkomproject heeft steeds als doel gehad mee te groeien met de kinderen, hun ouders en ruimere omgeving, en hen een blijvend aanbod te kunnen garanderen. De projectsubsiëring liep eind 2016 echter af. Het hoeft geen betoog dat er een grote behoefte is aan het aanbod gezinsondersteuning voor ouders van dove kinderen, naar het model van het Welkomproject, met betrokkenheid van dove onderzoekers, professionals en ervaringsdeskundigen. In functie van het bekomen van **een structureel en gepast aanbod gezinsondersteuning voor ouders van dove kinderen** bracht de adviescommissie VGT daarom in de loop van 2017 een advies uit.

► Advies structurele verankering van gezinsondersteuning voor ouders van dove kinderen: bijlage 1

### 3.2 ADVIES DOCENTEN VGT

Op dit moment wordt Vlaamse Gebarentaal in veel verschillende settings aan diverse doelgroepen onderwezen, meestal als vreemde taal. Er is geen duidelijkheid over het profiel van de meeste docenten VGT. Er zijn bijvoorbeeld grote verschillen in taalkundige en pedagogische bekwaamheid, en contacten met de taalgemeenschap. Dit heeft gevolgen voor de kwaliteit van de lessen VGT, en dus ook voor de ontwikkeling van VGT als taal.

Naar aanleiding hiervan bereidde de adviescommissie VGT in 2017 een advies voor met betrekking tot **het gewenste profiel van docenten Vlaamse Gebarentaal** naar gelang van setting en doelgroep. In het advies wordt ook gevraagd om een **opleiding tot VGT-docent** in te richten. Dit advies wordt in de loop van 2018 gefinaliseerd en gepubliceerd.

### 3.3 BEROEPSKWALIFICATIE TOLKEN VGT

De adviescommissie was in 2017 aanwezig op overleg met de subsidiërende overheden Onderwijs, Welzijn en Werk i.v.m. een nieuw BKD (Beroeps Kwalificatie Dossier) voor tolken Vlaamse Gebarentaal, waarover de commissie in 2016 een advies formuleerde. In dit advies werd (na consultatie met de sector) voorgesteld om slechts één BKD in te dienen voor het beroep van tolk VGT. In juni 2017 liet de Vlaamse overheid weten zich in het verdere verloop van deze procedure afzijdig op te stellen (vnl. vanwege ongerustheid over een mogelijk 'tolkentekort' en vanuit voorbehoud t.a.v. het standpunt dat tolken dezelfde basiscompetenties moeten hebben voor alle settings).

<sup>3</sup> Bibi: bilinguaal-bicultureel.

---

### 3.4 IN GESPREK MET KIND EN GEZIN

#### *Visietekst Vlaamse Gebarentaal als basis voor de ontwikkeling van dove kinderen*

Kind en Gezin werkt momenteel aan een **visietekst 'Vlaamse Gebarentaal als basis voor de ontwikkeling van dove kinderen'**. Op 6 juni 2016 lichtte Kind en Gezin de ontwerp tekst toe aan de adviescommissie Vlaamse Gebarentaal, en vroeg aan de commissie om feedback.

Kind en Gezin hecht veel belang aan een vroege gehoorscreening en begeleiding van ouders omdat en goede communicatie van en met kinderen nauw verbonden is met zo goed als alle ontwikkelingsdomeinen (taal, sociaal-emotioneel, cognitief). Kind en Gezin heeft als doelstelling alle pasgeboren kinderen te screenen zodat optimale ontwikkelingskansen voor elk kind gegarandeerd zijn. De organisatie stelt echter een groot hiaat vast op het vlak van opvoedingsondersteuning (zie ook 3.5). Hulpverleners en diensten hebben vandaag namelijk onvoldoende handvaten en antwoorden om op gepaste wijze in te spelen op de opvoedingsvragen van ouders van dove kinderen.



Aangezien Vlaamse Gebarentaal een belangrijke taal is voor veel gezinnen met één of meerdere dove familieleden, maakt Kind en Gezin in de visietekst een link met meertalige opvoeding. Onderzoek heeft aangetoond dat een positieve kijk op meertaligheid gunstige effecten heeft op de ontwikkeling van het kind. Kind en Gezin steunt op deze vaststelling om de komende jaren een gepast aanbod opvoedingsondersteuning voor meertalige gezinnen te ontwikkelen. Het ondersteuningsaanbod wordt opgebouwd rond twee pijlers, namelijk VGT als taal enerzijds en het leren van Nederlands anderzijds.

Ook in 2017 heeft de adviescommissie Vlaamse Gebarentaal meegewerkt aan het concretiseren en uitdragen van de visietekst van Kind en Gezin. Een subcommissie 'taalverwerving', waarin een afgevaardigde van Doof Vlaanderen als expert is opgenomen, neemt deze taak op zich en koppelt telkens terug naar de gehele adviescommissie.

### 3.5 ONDERWIJS

#### *Tolkuren versus tweetalig onderwijs*

In 2016 reageerde de adviescommissie VGT op een actuele vraag (d.d. 27 april 2016) van Vlaams Parlementslid Vera Celis aan minister van Onderwijs, Hilde Crevits, over de **plaats van Vlaamse Gebarentaal in het onderwijs**.

In het debat naar aanleiding van de actuele vraag van mevrouw Celis bleek duidelijk dat er bij de meeste Vlaamse volksvertegenwoordigers en bij de minister verwarring bestaat omtrent **het verschil tussen het gebruik van tolken VGT in het onderwijs enerzijds en tweetalig onderwijs anderzijds**. In haar reactie verduidelijkt de adviescommissie dat het inzetten van tolken een redelijke aanpassing zijn voor dove leerlingen om onderwijs in het Nederlands te kunnen volgen via VGT, maar zeker niet gelijk staat aan tweetalig onderwijs.

De adviescommissie pleitte daarnaast ook voor een onderwijsvorm die wel gelijke kansen garandeert voor dove en slechthorende kinderen. Uit onderzoek van Doof Vlaanderen (met steun van het Departement Gelijke Kansen) blijkt namelijk dat **tweetalige (VGT-Nederlands) klassen** in een bestaande of startende school binnen het gewoon onderwijs, waar naast dove kinderen ook horende broers en zussen, en horende kinderen van dove ouders school kunnen lopen, de meest geschikte onderwijsvorm zijn om inclusief onderwijs te realiseren in de geest van het VN-Verdrag inzake de Rechten van Personen met een Handicap, meer bepaald Artikel 24 van het Verdrag.

- 
- ▶ Volledige reactie van de adviescommissie VGT vindt u op de website [www.adviesvgt.be](http://www.adviesvgt.be) in de rubriek adviezen.
  - ▶ Onderzoeksrapport van het exploratief onderzoek naar gelijke onderwijskansen vindt u op de website van [Doof Vlaanderen in de rubriek nieuws](#) : Tweektalige klassen (VGT-Ned) in reguliere school.



---

### 3.6 CONTENT4ALL

De adviescommissie Vlaamse Gebarentaal maakte op 29 november 2017, tijdens een infosessie van de VRT, kennis met het project CONTENT4ALL. Dit is een driejarig Europees onderzoeksproject onder het 'Innovative action' programma van Horizon 2020. Het wordt uitgevoerd door een consortium van verschillende Europese partners uit Zwitserland, Groot-Brittannië, Duitsland en België (VRT), en krijgt een Europese subsidie van 3,5 miljoen euro. Tijdens het project zal men trachten een 3D-model van een tolk gebarentaal te bouwen (een 'avatar'), en dit onder andere op basis van VGT-data die worden verzameld en geanalyseerd met machine learning, om uiteindelijk te trachten bepaalde content op televisie om te zetten via een virtuele tolk-avatar.



De VRT stapte mee in het project met als doel meer 'content' toegankelijk te maken voor Vlaamse dove gebarentaligen, door op deze manier (op lange termijn) een geautomatiseerde vorm van gebarentaalvertaling te voorzien. Het 3D-model dat gebouwd wordt, zou idealiter lijken op een menselijke tolk en ingezet worden voor verschillende televisie-uitzendingen zoals het nieuws, het weerbericht of verslaggeving bij noodsituaties.

De adviescommissie zal begin 2018 een advies uitbrengen over dit project.

---

## 4. Projecten VGT

Het decreet Vlaamse Gebarentaal voorziet de mogelijkheid om projecten te ondersteunen die bijdragen tot de maatschappelijke verankering van VGT. Op basis van artikel 7 van het decreet wordt jaarlijks een projectoproep gelanceerd. Het uitvoeringsbesluit bepaalt dat de commissie jaarlijks een advies in verband met het thema dat in aanmerking komt voor subsidiëring uitbrengt. Na advies van de commissie besliste de minister om de **projectoproep 2017 in het teken van het thema anderstalige doven te plaatsen.**



Anderstalige doven staan voor diverse uitdagingen wanneer ze in ons land aankomen. Niet alleen is alles nieuw, ze moeten ook twee talen leren: Vlaamse Gebarentaal en Nederlands. Momenteel is er geen aangepast beleid en aanbod op maat van anderstalige doven. Zo zijn er geen inburgeringscursussen en opleidingen Vlaamse Gebarentaal en Nederlands op maat, aangepaste lesmaterialen, begeleiding bij het traject rond maatschappelijke integratie, de zoektocht naar werk, info rond medische zorgen, arbeidscultuur, rechten en plichten, opvolging en opstarten asielaanvraag en verschillende belangrijke diensten zoals bijvoorbeeld juridische bijstand zijn ontoegankelijk. Minister van Cultuur Sven Gatz wou via de projectoproep de ontwikkeling van nieuwe projecten en producten op maat van anderstalige doven stimuleren zodat zij meer kansen krijgen om een volwaardig leven op te bouwen in Vlaanderen.

De projectoproep 2017 werd in november 2016 verspreid via verschillende kanalen van de Dovengemeenschap. Er werden in totaal drie projecten ingediend. De ingediende projectvoorstellen werden door de adviescommissie VGT beoordeeld aan de hand van een aantal criteria: de kwaliteit van de inhoud en van de begroting, de haalbaarheid, de beoogde doelgroep, de sensibiliserende kracht, de positieve uitstraling en het structureel effect van het project.

Op voorstel van de adviescommissie VGT kende de minister een subsidie toe aan een project van Doof Vlaanderen.

### **Doof Vlaanderen ontving een subsidie van 29.000 euro voor het project 'Ik ben doof en anderstalig.'**

Met dit project wil Doof Vlaanderen de Vlaamse Dovengemeenschap en de samenleving in het algemeen sensibiliseren rond anderstalige doven. Het project is ook gericht op een verbreding en verdieping van het netwerk van de Vlaamse Dovengemeenschap met dove anderstaligen. Tijdens een eerste luik wordt aan de hand van diepte-interviews met dove anderstaligen kennis en expertise opgebouwd en gewerkt aan de netwerkverbreding. In het tweede luik wordt de kennis en ervaring uit de interviews verspreid onder de vorm van een documentaire en bijhorende website.

### **Projectoproep VGT 2018**

Eind 2017 adviseerde de adviescommissie VGT om een open projectoproep te lanceren in 2018. De projecten kunnen dus breed worden ingevuld en hoeven niet te kaderen in een specifiek thema. Belangrijk is dat ze bijdragen tot een grotere bekendheid of verankering van Vlaamse Gebarentaal, en dus meer zijn dan louter een vertaling of vertolking naar Vlaamse Gebarentaal. De projecten kunnen zich richten op zowel volwassenen, kinderen als gezinnen.

De projectoproep 2018 werd in de loop van november 2017 via verschillende kanalen verspreid.

- ▶ Projectoproep 2017: bijlage 2
- ▶ Projectoproep 2018: bijlage 3

---

## 5. Enkele cijfers

**2017** was het **negende** werkingsjaar van de adviescommissie Vlaamse Gebarentaal. De plenaire vergadering van de adviescommissie Vlaamse Gebarentaal kwam het voorbije werkingsjaar **zes** maal samen, namelijk op 24 januari, 21 februari, 14 maart, 23 juni, 5 oktober en 30 november.

In totaal werden **14.537,18 euro** werkingsmiddelen uitgegeven voor volgende kosten van de adviescommissie VGT:

- 7.631,77 euro voor presentiegelden en tegemoetkomingen in reiskosten voor de commissieleden;
- 2.512,88 euro voor tolkprestaties;
- 4.392,53 euro voor vertalingen voor de website.

## 6. Samenstelling

Bij de samenstelling van de commissie wordt met een aantal elementen rekening gehouden.<sup>4</sup> Naast de klassieke regeling voor de man-vrouwverhouding die bepaalt dat maximaal 2/3 van de commissieleden van hetzelfde geslacht mogen zijn, dient minstens de helft uit dove Vlaamse Gebarentaligen te bestaan. Het is ook verplicht minstens één vertegenwoordiger uit elk van volgende categorieën te benoemen:

- verenigingen van dove Vlaamse Gebarentaligen;
- ouders die Vlaamse Gebarentaal een plaats geven in de opvoeding van hun kind;
- personen met expertise op het vlak van onderwijs en opvoeding aan dove kinderen die gebruik maken van Vlaamse Gebarentaal;
- lesgevers Vlaamse Gebarentaal;
- personen met expertise op het vlak van tolken Vlaamse Gebarentaal-Nederlands en Nederlands-Vlaamse Gebarentaal;
- onderzoekers met expertise op het vlak van Vlaamse Gebarentaal;
- onderzoekers met expertise op het vlak van Deaf Studies;
- personen met expertise op het vlak van artistiek gebruik van gebarentaal, Dovencultuur of gebarentaalmedia.

In december 2016 stelde minister van Cultuur Sven Gatz de adviescommissie VGT samen voor de periode 2017-2020. De adviescommissie VGT is als volgt samengesteld:

| Naam                             | Expertise   |
|----------------------------------|---|
| Geert Dirickx (voorzitter)       | Doof, ICT-expert en bestuurslid bij verschillende verenigingen zoals Piramime vzw, VGTC en Lamp-aan vzw.  |
| Lies Franssens (ondervoorzitter) | Doof, doctor in de bio-ingenieurswetenschappen, vrijwilliger geweest bij verschillende organisaties o.a. Dovenverenigingen, VGT Doe Mee en Visualbox en lesgeefster VGT bij Doof Vlaanderen Vorming.  |
| Dr. Maartje De Meulder           | Doof, postdoctoraal onderzoeker aan de Universiteit van Namen, vakgroep Meertaligheid.  |
| Filip Verstraete                 | Doof, directeur van Doof Vlaanderen, expertise rond toegankelijkheid, tolken, Dovencultuur en dovenonderwijs. Bestuurslid van Vlaams GebarentaalCentrum vzw en lid van de expertengroep "Toegankelijkheid" van de Wereldfederatie van Doven (WFD) en de Nationale Hoge Raad voor Personen met een Handicap (Federale overheid). |
| Jorn Rijckaert                   | Doof, coördinator media en communicatie bij Doof Vlaanderen, dove televisietolk bij Karrewiet op VRT, voorzitter van de vereniging van Vlaamse dove filmmakers Visual Box vzw, expertise op het vlak van media in gebarentaal, gespecialiseerd in "Deaf cinema".  |
| Lieven Kind                      | Slechthorend, accountant in een internationale vzw, oprichter en schatbewaarder van de dovenvereniging De Haerne Club vzw, bestuurslid van Dovensport Vlaanderen vzw en TD Judo binnen de dovensportfederatie BDC.  |
| Kathleen Vercruyse               | Doof, BA in Deaf-studies & sociologie (Gallaudet Universiteit, Washington DC), journaaltolk VGT voor Karrewiet, Ketnet bij VRT, super-expert VGT bij SELOR,   |

<sup>4</sup> Decreet VGT, artikel 3

|                    |   |
|--------------------|---|
|                    | bestuurslid van DOV - Dove Ouders Vlaanderen, kinderclub de Dolfijntjes Brugge, Nowedo Brugge, en Gebarencommissie VGT Brugge.                                  |
| Liesbeth Matthijs  | Horend, thema vroegtijdig VGT-aanbod voor horende ouders van dove kinderen.   |
| Andy Van Hoorebeke | Doof, ICT-expert bij VVSG. Voorzitter van Doof Vlaanderen en Doof Vlaanderen Vorming.   |
| Serge Vlerick      | Doof, medewerker bij het uitwerken van de leerlijnen VGT, docent VGT in de tolkenopleiding van de VSPW te Gent en te Mechelen, acteur en TV-tolk bij Karrewiet. |
| Sam Verstraete     | Doof, coördinator van het VGTC.   |
| Hugo Platteau      | Doof, drukker, bestuurslid van VGTC , DovenActieGent en Doof Verleden.  |

Het secretariaat van de algemene vergadering van de adviescommissie wordt waargenomen door het Team Sociaal-cultureel Werk en Jeugdwerk van het Departement Cultuur, Jeugd en Media. Het secretariaat staat in voor administratieve, logistieke en inhoudelijke ondersteuning van de adviescommissie VGT.

---

## 7. Lijst van bijlagen

1. Advies over de structurele verankering van gezinsondersteuning voor ouders van dove kinderen
2. Projectoproep 2017
3. Projectoproep 2018

---

## **ADVIES OVER DE STRUCTURELE VERANKERING VAN GEZINSONDERSTEUNING VOOR OUDERS VAN DOVE KINDEREN**

### **Achtergrond**

De adviescommissie Vlaamse Gebarentaal heeft als opdracht advies uit te brengen en voorstellen te formuleren in verband met alle aangelegenheden die betrekking hebben op het gebruik van de Vlaamse Gebarentaal. Dit advies is tot stand gekomen naar aanleiding van het aflopen van het Welkomproject en de blijvende nood aan gepaste gezinsondersteuning voor ouders van dove kinderen. Het Welkomproject werd gedurende drie jaar als participatieproject kansengroepen in het kader van het Decreet houdende flankerende en stimulerende maatregelen ter bevordering van de participatie in cultuur, jeugdwerk en sport (Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media) gesubsidieerd. Het werd opgestart in 2014 en liep tot eind december 2016. Het behelsde een samenwerkingsverband tussen 't Signaal vzw, de Federatie van Vlaamse DovenOrganisaties (Fevlado), de Universiteit Gent en de Vrije Universiteit Brussel.

Met het aflopen van (de subsidiëring van) dit project in december 2016 kent de zoektocht naar een structurele oplossing/financiering van het aanbod gezinsondersteuning voor ouders van dove kinderen noodgedwongen een nieuwe start. Uw kabinet gaf reeds aan dat het dit aanbod wil ondersteunen, een engagement dat wij toejuichen en snel gevolg van hopen te zien. Via voorliggend advies wil de adviescommissie Vlaamse Gebarentaal de nood aan een structureel aanbod en de zoektocht naar een structurele oplossing kaderen vanuit haar werking als overheidsadviserend orgaan en koppelen aan de adviezen uit haar memorandum.

### **Aanbod gezinsondersteuning voor ouders van dove kinderen in het Welkomproject: waarom, wat en hoe?**

Vooraleer we tot het advies van de adviescommissie komen, zetten we graag de aanleiding (Waarom?), doelstellingen (Wat?) en realisaties (Hoe?) van het Welkomproject nog even op een rij. Deze tonen namelijk het belang van een structureel aanbod gezinsondersteuning voor ouders van dove kinderen aan.

## Waarom?

Het Welkomproject vertrok vanuit drie vaststellingen. We geven hier voor een vlotte leesbaarheid slechts een beknopt overzicht van, maar in de bijgesloten visietekst van het Welkomproject wordt het hoe en waarom van het project veel gedetailleerder uit de doeken gedaan. Bovendien verwijzen we bij de belangrijkste bevindingen hieronder vermeld, naar een bijlage waarin u hier meer uitgebreide informatie over terugvindt. Wij raden u ten stelligste aan om ook deze verhelderende achtergrondinformatie te lezen, zodat u op basis van gedegen achtergrondinformatie kan handelen.

De eerste vaststelling die aanleiding gaf tot het Welkomproject was dat dove kinderen, die in meer dan 95% van de gevallen opgroeien in een horend gezin zonder enige voorkennis van Vlaamse Gebarentaal (VGT) en in 95% van de gevallen een cochleair implantaat hebben<sup>1</sup>, weinig tot geen kansen krijgen om op te groeien in een rijke VGT-omgeving vanaf hun geboorte. Het hoeft geen betoog dat het ontbreken van zulk een omgeving belangrijke gevolgen kan hebben op alle ontwikkelingsdomeinen en op de mogelijkheden die dove kinderen en jongeren krijgen om te participeren in de maatschappij<sup>2</sup>. Het is immers door de eigenheid van dove kinderen te erkennen, met waardering voor al de verschillende talen en culturen waarmee zij opgroeien, en hun ouders hierin te ondersteunen, dat zij zich sterk genoeg zullen voelen om volwaardig deel te nemen aan de maatschappij. Vanuit het reguliere opvangnetwerk (NKO-diensten in ziekenhuizen, revalidatiecentra, thuisbegeleidingsdiensten, ...) worden ouders echter meegezogen in een te eenzijdig medisch discours. Vlaamse ouders krijgen in de meeste gevallen niet de juiste of niet genoeg informatie en advies over meertaligheid en de cognitieve, sociale en emotionele voordelen van vroegtijdig verwerven van VGT<sup>3</sup>. De meerderheid van deze kinderen krijgt dus geen of maar zeer beperkt toegang tot gebarentaal tijdens een periode die als kritiek gezien wordt voor taalverwerving.

De tweede vaststelling was dat er een schrijnend tekort is aan begeleidingsinitiatieven of cursussen VGT die specifiek gericht zijn op jonge ouders van dove baby's, laat staan dat ze frequent, laagdrempelig en betaalbaar worden ingericht. Alle financiële tussenkomsten waar ouders van kunnen genieten hebben betrekking op medische interventies (bv. revalidatie van

---

<sup>1</sup> Deze cijfers werden in 2015 bepaald door CORA (Commissie voor Ontwikkeling en Research voor personen met een Auditieve handicap) en behelzen de schoolgaande jeugd tot en met einde lager onderwijs.

<sup>2</sup> Zie bijlage 1 (Het belang van gebarentaal voor dove kinderen voor een optimale ontwikkeling en volwaardige participatie)

<sup>3</sup> Mattheijs, L., Loots, G., Mouvet, K., Van Herreweghe, M., Hardonk, S., Van Hove, G., Van Puyvelde, M., Leigh, G. (2012). First Information Parents Receive after UNHS Detection of Their Baby's Hearing Loss. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 17, 387-401. doi: 10.1093/deafed/ens020

Hardonk, S., Desnerck, G., Loots, G., Mattheijs, L., Van Hove, G., Van Kerschaver, E., Sigurjónsdóttir, H.B., Vanroelen, C., & Louckx, F. (2011). From screening to care: a qualitative analysis of the parental experiences related to screening and rehabilitation care for deaf children in Flanders, Belgium. *Volta Review*, 111, 299-324



---

het gehoor, spraaktraining, cochleaire implantatie) en niet op talige interventies met aandacht voor VGT (bv. Cursussen, begeleidingen of kinderopvang in VGT).

De derde vaststelling was dat de thuisbegeleidingsdiensten, verbonden aan de scholen voor BuO type 7, niet voldoen aan de noden van ouders. De meeste van deze diensten werken nog steeds voornamelijk vanuit een medisch georiënteerde visie waarin VGT niet de plaats krijgt die nodig is om tot de bovengenoemde ontwikkelingsdoelen te leiden<sup>4</sup>. De paar diensten die hun visie de laatste jaren verruimden en openstonden voor samenwerking met het Welkomproject, erkennen dat het welkomproject met haar aanbod een hiaat opvulde en tegemoet kwam aan specifieke maar alomtegenwoordige noden van ouders van dove kinderen, met een expertise die zij zelf niet kunnen aanleveren. Zij zijn - indien u dit wenst – bereid dit in een gesprek te komen toelichten.

## Wat en hoe?

Het Welkomproject heeft zich de laatste 3 jaar gericht op het opvullen van een deel van de hiaten voor gezinnen met jonge kinderen (0-4 jaar). Het project heeft ook steeds als doel gehad mee te groeien met deze kinderen, hun ouders en ruimere omgeving, en hen een blijvend aanbod te kunnen garanderen. De hiaten waren echter aanzienlijk, enkel al voor deze leeftijdsgroep, waardoor niet alle oorspronkelijk vooropgestelde doelstellingen bereikt konden worden. Er is dus nog werk aan de winkel.

Toch zijn er de laatste 3 jaar een aantal belangrijke doelstellingen behaald:

- Er werden lesgevers Leren Visueel Communiceren (LVC) opgeleid. De cursus ‘Leren Visueel Communiceren’, die ouders informeert over het belang van VGT en hen een eerste zetje geeft in de richting van een meertalige opvoeding met maximale erkenning van de eigenheid van hun kind, staat op punt. Er staat bovendien een team klaar van 4 dove en 5 horende lesgevers om deze cursussen in hun regio op een structurele manier aan te bieden. De reeds georganiseerde lessen werden zeer enthousiast onthaald door ouders. Zij vragen begrijpelijk echter ook naar een vervolgaanbod, want de introductiecursus van 8 halve dagen is niet voldoende en de cursussen VGT van Fevlado zijn niet afgestemd op de noden van ouders. Naast structurele financiering voor de cursussen LVC is er dus nood aan een intens maar haalbaar – en gratis – vervolgaanbod.
- Naast de cursussen werden er twee ontmoetingsdagen georganiseerd voor ouders met jonge dove kinderen, in Gent en Antwerpen. Deze waren een groot succes. Het waren ongedwongen momenten waarop ouders, dove jongeren en volwassenen elkaar ontmoetten, ervaringen konden uitwisselen en vragen konden stellen. Ouders blijken hier

---

<sup>4</sup> Matthijs et al. (2nd review) Mothers of deaf children in the 21st century: dynamic positioning between the medical and cultural-linguistic discourses. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*

een grote nood aan te hebben en zijn vragende partij voor bijkomende ontmoetingsdagen.

- Er werd een dove gebarentaalcoach ingezet, een dove expert die ouders in reële gezinssituaties begeleidt om er VGT een plaats te geven. De dove gebarentaalcoach, wiens opdracht eind juni 2016 afliep, ging tot nu toe langs bij 8 gezinnen. Na afloop werden ouders bevroegd worden over dit aanbod, waaruit bleek dat dit voor hen uniek en veelbetekenend is geweest. Het droeg in zeer grote mate bij aan het proces dat ze aangingen om om te gaan met het doof-zijn van hun kind. De informatie, vergaard tijdens de reeds afgelegde bezoeken, wordt verder ook gebruikt als data om een beroepscompetentieprofiel voor een dove gebarentaalcoach op te stellen. Dat zal als basis gebruikt worden om het werk van een dove gebarentaalcoach verder te verfijnen en optimaliseren en een opleiding voor nieuwe dove gebarentaalcoaches te ontwikkelen.
- Er werd een dialoog opgestart met de bestaande thuisbegeleidingsdiensten om op die manier meer openheid te creëren voor de meertalige visie. Het Welkomproject is er in geslaagd hier al een mooie weg in af te leggen, maar gezien de geschiedenis en achtergrond van de thuisbegeleidingsdiensten is dit echter een proces van lange adem. Naast de thuisbegeleidingsdiensten zijn er ook nog andere diensten die een gelijkaardig proces zouden moeten doorlopen, zoals revalidatiecentra, diagnostische centra, ziekenhuizen, enz.. Het is belangrijk dat de dialoog met de thuisbegeleidingsdiensten kan worden verder gezet, en die met de andere diensten opgestart. Zolang dat niet ten gronde kan gebeuren is het water naar de zee dragen, en kan het verschil niet gemaakt worden. Om die dialoog ook na het Welkomproject verder te zetten, werd in de schoot van het participatieproject een gids voor thuisbegeleidingsdiensten ontwikkeld. Die is gebaseerd op de ervaringen van alle betrokkenen in de voorzichtige maar vruchtbare samenwerking die ze hadden met twee thuisbegeleidingsdiensten (Sint-Lievenspoort en thuisbegeleidingsdienst Woluwe). De wetenschappelijk geanalyseerde interviews (onder toezicht van VUB en UGent) werden verwerkt tot een praktische gids die inspeelt op de aarzelingen en bekommernissen van thuisbegeleidingen en hen motiveert om in de toekomst structurele samenwerkingsverbanden aan te gaan met de dove vroegbegeleiders (dove thuisbegeleiders en/of dove gebarentaalcoaches). Dankzij de positieve ervaringen van beide betrokken thuisbegeleidingsdiensten, steunen deze het idee om de samenwerking verder te zetten. Diepgaandere dialoog blijft hierbij nodig met het oog op een goede afstemming tussen beide begeleidingsvormen.
- In het kader van de cursussen LVC en de ontmoetingsdagen werden er gesprekken aangegaan met Kind en Gezin, omdat deze cursussen gezien kunnen worden als een vorm van preventie en opvoedingsondersteuning. Kind en Gezin zal het aanbod van het Welkomproject mee helpen verspreiden vanuit hun nationale kern en vanuit de regionale Huizen van het Kind. Kind en Gezin werkt momenteel ook aan een visietekst waarin VGT gepromoot wordt binnen een meertalig opvoedingskader. De eerste draft van de visietekst werd al toegelicht aan de adviescommissie VGT, die hierop feedback gaf. Ook deze samenwerking met Kind en Gezin zou verder moeten kunnen uitgebouwd worden.

Fevlado en 't Signaal spraken ondertussen af om, na afloop van het Welkomproject, een aantal zaken op eigen initiatief verder te zetten. Zo zal Fevlado onder meer een

oudervereniging helpen opstarten, de samenwerking met Kind en Gezin verder uitbouwen, en de thuisbegeleidingsdiensten blijven sensibiliseren. Dit is echter een grote opdracht voor een organisatie met beperkte structurele middelen en een brede opdracht m.b.t. een ruime waaier aan levensdomeinen, naar gebarentalige doven in alle leeftijdscategorieën.

## Advies van de adviescommissie VGT

Het hoeft geen betoog dat er een grote behoefte is aan het aanbod gezinsondersteuning voor ouders van dove kinderen, naar het model van het Welkomproject, met betrokkenheid van dove onderzoekers, professionals en ervaringsdeskundigen. Een dergelijk aanbod staat immers omschreven als een recht in het door België geratificeerde VN-Verdrag inzake de rechten van Personen met een Handicap (art. 24 §3b: de overheid moet het leren van gebarentaal faciliteren en de taalkundige identiteit van de Dovengemeenschap bevorderen), het VN-Verdrag inzake de rechten van het Kind (art. 30: elk kind dat tot een taalminderheidsgroep behoort heeft het recht om samen met andere leden van zijn/haar groep zijn/haar cultuur te beleven en zich van zijn/haar eigen taal te bedienen en art. 6: De Staten die partij zijn, waarborgen in de ruimst mogelijke mate de mogelijkheden tot overleven en de ontwikkeling van het kind) en wordt vooropgesteld door het Comité van de Rechten van het Kind (General Comment, n°9§41: ouders van dove kinderen moeten onder meer vorming krijgen met betrekking tot het gebruik van gebarentaal, zodat alle gezinsleden met het dove gezinslid kunnen communiceren).

In functie van een gepast aanbod gezinsondersteuning voor ouders van dove kinderen adviseert de adviescommissie Vlaamse Gebarentaal, zoals reeds vooropgesteld in haar Memorandum, daarom om:

- de reeds opgestarte dialoog, intern en met de nodige partners (VAPH, Kind en Gezin, kabinet van Cultuur, Jeugd, Sport en Media ...) verder te zetten, en de nodige maatregelen te treffen **tot er structurele financiering is** die voor ouders van dove kinderen tijdig, gratis en op redelijke afstand van hun huis, het hierboven vernoemde cursusaanbod VGT en begeleiding aan huis van een dove gebarentaalcoach garandeert.
- de dialoog aan te gaan met het kabinet van Werk, Economie, Innovatie en Sport, om 1. mogelijkheden tot tijdskrediet te bespreken, zodat ouders op een haalbare manier het intensieve traject kunnen aangaan om VGT al in de eerste levensjaren als volwaardige taal in een meertalige opvoedingskader aan te bieden aan hun kind, **2. budgetten te zoeken die toelaten de huidige aanzet tot een beroepscompetentieprofiel voor een dove gebarentaalcoach verder te verfijnen en op punt te stellen, zodat het beroep een volwaardige plaats kan krijgen op de arbeidsmarkt.**
- actief ruimte te creëren voor dialoog en samenwerking te stimuleren tussen de partners van het Welkomproject en thuisbegeleidingsdiensten, revalidatiecentra, diagnostische centra, ziekenhuizen, enz. Andere partners die hierbij uitgenodigd zouden moeten worden zijn de onderwijssector/GON-begeleiding, de Vlaamse Gebarentaalgemeenschap (bijv. Jong-Fevlado, kinderclubs voor dove kinderen, hun broers en zussen, en horende kinderen van dove ouders, ...) en reguliere opvangdiensten.

**Meer informatie over dit advies:** Geert Dirickx, voorzitter van de adviescommissie Vlaamse Gebarentaal, [voorzitter@adviesvgt.be](mailto:voorzitter@adviesvgt.be) of 02 553 69 89

**Dit advies werd bezorgd aan:**

- Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
- Liesbeth Homans, Viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Inburgering, Wonen, Gelijke Kansen en armoedebestrijding
- Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport
- Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid en Gezin
- Commissie voor Wonen, Armoedebeleid en Gelijke Kansen
- Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie, Innovatie en Wetenschapsbeleid

Namens de adviescommissie Vlaamse Gebarentaal  
Geert Dirickx, voorzitter

//

# PROJECTEN VLAAMSE GEBARENTAAL 2017

Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel Sven Gatz doet een oproep voor projecten in het kader van het decreet houdende de erkenning van de Vlaamse Gebarentaal

30.11.2016

//

## INHOUD

Voor 2017 kunnen projecten ingediend worden die sensibiliseren en bijdragen tot de maatschappelijke verankering van de Vlaamse Gebarentaal.

De projectoproep 2017 staat in het teken van het thema anderstalige doven. Anderstalige doven staan voor diverse uitdagingen wanneer ze in ons land aankomen. Niet alleen is alles nieuw, ze moeten ook twee talen leren: Vlaamse Gebarentaal en Nederlands. Momenteel is er geen aangepast beleid en aanbod op maat van anderstalige doven. Zo zijn er geen inburgeringscursussen en opleidingen Vlaamse Gebarentaal en Nederlands op maat, aangepaste lesmaterialen, begeleiding bij het traject rond maatschappelijke integratie, de zoektocht naar werk, info rond medische zorgen, arbeidscultuur, rechten en plichten, opvolging en opstarten asielaanvraag en zijn verschillende belangrijke diensten zoals bijvoorbeeld juridische bijstand ontoegankelijk.

Met de projectoproep 2017 wil de adviescommissie VGT de ontwikkeling van nieuwe projecten en producten op maat van anderstalige doven stimuleren zodat zij meer kansen krijgen om een volwaardig leven op te bouwen in Vlaanderen. Projecten kunnen gericht zijn op zowel volwassenen, kinderen als gezinnen. Organisaties die binnen deze projectoproep een project willen realiseren kunnen een subsidie aanvragen.

## AANVRAAG

Om in aanmerking te komen voor subsidiëring wordt een aanvraag via het formulier *Aanvraag van een subsidie voor een project dat bijdraagt tot de maatschappelijke verankering van de Vlaamse Gebarentaal* ingediend. Dit formulier kunt u vinden op <http://www.adviesvgt.be/projecten>

## INDIENEN

De projecten moeten ingediend worden door organisaties met rechtspersoonlijkheid vóór 1 februari 2016. De poststempel of afgiftebewijs geldt als datumbewijs.

De aanvragen worden ingediend op volgend adres:

**Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media**  
Afdeling Sociaal-Cultureel Werk  
t.a.v. Sarah Beernaert  
Arenbergstraat 9  
1000 Brussel

Bezorg ook een digitale versie van de aanvraag via [sarah.beernaert@cjsm.vlaanderen.be](mailto:sarah.beernaert@cjsm.vlaanderen.be)

## PROCEDURE

De ingediende projecten worden aan de adviescommissie Vlaamse Gebarentaal voorgelegd. Bij de beoordeling van de dossiers houdt de adviescommissie rekening met:

- de mate waarin het project binnen deze projectoproep kadert;
- de betrokkenheid van dove mensen en organisaties in het project;
- de haalbaarheid van het project;
- de aandacht voor duurzame effecten in de inhoudelijke aanvraag en de begroting;
- de inspanningen die de aanvrager levert om eigen middelen (financieel, personeel en materieel) in het project in te brengen;
- de expertise op het vlak van projectwerking.

De minister neemt een beslissing over de toekenning van de subsidies, na advies van de adviescommissie. Deze beslissing wordt nog voorgelegd aan de Inspectie van Financiën. Wanneer deze gehele procedure is afgerond, voorzien in de loop van de maand april, ontvangen de organisaties die een aanvraag ingediend hebben een gemotiveerd antwoord. De uitbetaling van eventueel toegekende subsidies gebeurt in twee schijven: een eerste schijf van 80% van de toegekende subsidie wordt onmiddellijk uitbetaald, het resterend saldo van 20% wordt uitbetaald nadat de administratie heeft vastgesteld dat de subsidie gebruikt werd waarvoor ze bedoeld is. Om dit vast te stellen verwachten we uiterlijk twee maand na afloop van het project een inhoudelijk en financieel verslag van het project.

Voor meer informatie en bijkomende inlichtingen kan u terecht op bovenstaand adres of telefonisch op 02 553 69 89 of via e-mail: [sarah.beernaert@cjsm.vlaanderen.be](mailto:sarah.beernaert@cjsm.vlaanderen.be).



---

# PROJECTEN VLAAMSE GEBARENTAAL 2018

Vlaams minister van Cultuur, Media, Jeugd en Brussel Sven Gatz doet een oproep voor projecten in het kader van het decreet houdende de erkenning van de Vlaamse Gebarentaal

28.11.2017

---

## INHOUD

Voor 2018 kunnen projecten ingediend worden die sensibiliseren en bijdragen tot de maatschappelijke verankering van de Vlaamse Gebarentaal. In 2018 staat geen specifiek thema centraal. Organisaties die een project, met sensibiliserend doel of bijdrage tot de maatschappelijke verankering van VGT willen realiseren, kunnen hiervoor een subsidie aanvragen.

Opgelet: Projecten die louter een vertaling of vertolking naar Vlaamse Gebarentaal omvatten, komen niet in aanmerking.

## AANVRAAG

Om in aanmerking te komen voor subsidiëring wordt een aanvraag via het formulier *Aanvraag van een subsidie voor een project dat bijdraagt tot de maatschappelijke verankering van de Vlaamse Gebarentaal* ingediend. Dit formulier kunt u vinden op <http://www.adviesvgt.be/projecten>

Uit respect voor de dovengemeenschap wordt gevraagd om het inhoudelijke luik van het dossier ook in Vlaamse Gebarentaal te bezorgen.

## INDIENEN

De projecten moeten ingediend worden door organisaties met rechtspersoonlijkheid vóór 1 februari 2018. De poststempel of afgiftebewijs geldt als datumbewijs.

De aanvragen worden ingediend op volgend adres:

**Departement Cultuur, Jeugd en Media**  
Afdeling Sociaal-Cultureel Werk  
t.a.v. Sarah Beernaert  
Arenbergstraat 9  
1000 Brussel

Bezorg ook een digitale versie van de aanvraag via [sarah.beernaert@cjsm.vlaanderen.be](mailto:sarah.beernaert@cjsm.vlaanderen.be)

## PROCEDURE

De ingediende projecten worden aan de adviescommissie Vlaamse Gebarentaal voorgelegd. Bij de beoordeling van de dossiers houdt de adviescommissie rekening met:

- de sensibiliserende kracht van het project en bijdrage tot maatschappelijke verankering van VGT;
- de beoogde doelgroep, doelstellingen en concrete realisaties van het project;
- de betrokkenheid van dove mensen en organisaties in het project;
- de haalbaarheid van het project;
- de kwaliteit van de begroting en inspanningen die de aanvrager levert om eigen middelen (financieel, personeel en materieel) in het project in te brengen;
- de aandacht voor duurzame effecten in de inhoudelijke aanvraag en de begroting;
- de expertise op het vlak van projectwerking;
- de fasering en de duur van het project (het project mag maximaal 12 maanden duren).

De minister neemt een beslissing over de toekenning van de subsidies, na advies van de adviescommissie. In de loop van de maand april ontvangen de organisaties die een aanvraag ingediend hebben een gemotiveerd antwoord. De uitbetaling van eventueel toegekende subsidies gebeurt in twee schijven: een eerste schijf van 80% van de toegekende subsidie wordt onmiddellijk uitbetaald, het resterend saldo van 20% wordt uitbetaald nadat de administratie heeft vastgesteld dat de subsidie gebruikt werd waarvoor ze bedoeld is. Om dit vast te stellen verwachten we uiterlijk twee maand na afloop van het project een inhoudelijk en financieel verslag van het project.

Voor meer informatie en bijkomende inlichtingen kan u terecht op bovenstaand adres of telefonisch op 02 553 69 89 of via e-mail: [sarah.beernaert@cjsm.vlaanderen.be](mailto:sarah.beernaert@cjsm.vlaanderen.be).







[www.adviesvgt.be](http://www.adviesvgt.be)

---